

POSTANOWIENIE

Dnia 4 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania K.W. i M.W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Szczecinie
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 4 października 2023 r.,
skargi kasacyjnej K.W. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z dnia 17 listopada 2022 r., sygn. akt III AUa 31/22,

- 1. odrzuca skargę kasacyjną co do pkt 1 zaskarżonego wyroku;**
- 2. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej co do pkt 2 zaskarżonego wyroku;**
- 3. zasądza od K.W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Szczecinie kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

[az]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 listopada 2022 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie w sprawie z odwołania K. W. i M. W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Szczecinie w przedmiocie podlegania ubezpieczeniom społecznym, na skutek apelacji K. W. i M. W. od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 28 października 2021 r., którym oddalono odwołania, odrzucił apelację M. W.,

ponieważ nie został złożony wniosek o uzasadnienie wyroku Sądu pierwszej instancji (pkt 1), oddalił apelację K. W. (pkt 2), zasądził od K. W. na rzecz ZUS 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym (pkt 3).

Odwołująca się K. W. wniosła skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając ten wyrok w całości. Wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i wyroku Sądu Okręgowego w całości i zmianę decyzji organu rentowego przez ustalenie, że ubezpieczona podlega obowiązkowym ubezpieczeniom od 1 kwietnia 2013 r. jako pracownik u płatnika składek M. W., zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej kosztów dotychczasowego postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego za postępowanie przed Sądami obu instancji oraz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Zaskarżonemu wyrokowi skarżąca zarzuciła naruszenie prawa procesowego, mającego istotny wpływ na wynik sprawy: art. 382 k.p.c. oraz art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez: (-) błędne przyjęcie, że stan ciąży ubezpieczonej świadczy o tym, że umowa między płatnikiem a ubezpieczoną została zawarta dla pozoru i nie była wykonywana w sytuacji gdy ubezpieczona mogła jedynie przypuszczać, że jest w ciąży, poza tym stan ciąży jeszcze nie determinuje tego, że między ubezpieczoną i płatnikiem nie doszło do przekształcenia współpracy z działalności gospodarczej prowadzonej przez ubezpieczoną na umowę o pracę, tym bardziej, że już wcześniej doszło już raz do przekształcenia umowy o pracę na współpracę w ramach działalności gospodarczej i do tej pory tego przekształcenia nie podważał, (-) Sąd pierwszej instancji zbadał czy pomiędzy stronami w spornym okresie istniał stosunek podporządkowania pracowniczego, czy praca była świadczona w określonym miejscu i czasie, gdy tymczasem Sąd ten nie skupił się w żadnej mierze na przyczynach przekształcenia współpracy ubezpieczonej i płatnika na umowę o pracę od 1 kwietnia 2013 r., zaś w żaden sposób nie ustalał czy rzeczywiście do tego przekształcenia doszło tylko arbitralnie uznał, że skoro przekształcenie było nieracjonalne to na pewno do niego nie doszło; (-) brak wzięcia pod uwagę, że ubezpieczona obecnie pracuje u płatnika na 4/5 etatu z wynagrodzeniem [...] zł brutto, gdyż Sądy obu instancji opisują tylko

sytuację do 2019 r. i pomijają lata 2020 i 2021, mimo że wyrok zapadł pod koniec 2021 r. zaś decyzja wyłącza z ubezpieczeń społecznych K. W. bezterminowo, co w perspektywie zarzutu, że ubezpieczona latami pobierała wysokie świadczenia powinno być wzięte pod uwagę, gdyż obecnie ubezpieczona już nie rodzi kolejnych dzieci i odprowadzane są składki z zawartej przez nią umowy o pracę z płatnikiem.

W skardze kasacyjnej podniesiono też zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego: 1) art. 11 k.p., przez niewłaściwe zastosowanie polegające na nieuwzględnieniu znaczenia woli stron przy ocenie charakteru stosunku prawnego łączącego strony od 1 kwietnia 2013 r., a także możliwości przekształcenia współpracy stron na umowę o pracę, w sytuacji gdy istniała poważna wątpliwość co do tego czy stosunek, który łączy płatnika i ubezpieczoną należy zakwalifikować jako umowę o pracę czy umowę zlecenia w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, więc w takiej sytuacji zgodnie z orzecznictwem powinno się wziąć pod uwagę wolę stron, która była jednoznaczna, tj. od 1 kwietnia 2013 r. zawarta została umowa o pracę; 2) art. 22 § 1, § 1¹ i § 2 k.p., przez jego niezastosowanie i przyjęcie, że na tle ustalonego w sprawie stanu faktycznego w stosunku prawnym łączącym strony od 1 kwietnia 2013 r. występowało przeważające nasilenie wyznaczników prawnych charakterystycznych dla umowy zlecenie, a tym samym łączący strony stosunek prawny nie jest stosunkiem pracy; 3) art. 65 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez błędną wykładnię zawartej przez strony umowy o pracę i nieuwzględnienie, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, a co za tym idzie aprioryczne przyjęcie, że nie było żadnego logicznego uzasadnienia dla powierzenia ubezpieczonej stanowiska pracy - księgowa w sytuacji, gdy to strony decydują o tym jak chcą ze sobą współpracować i nawet jeśli przypuszczenie o tym, że ubezpieczona jest w ciąży przyspieszyło decyzję o zawarciu umowy o pracę to nie jest to czynność zmierzająca do obejścia prawa, tj. jeśli zamiarem stron było zawarcie umowy o pracę i przerwanie współpracy w ramach prowadzonej przez ubezpieczoną działalności gospodarczej.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i podniosła, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne oraz że skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna. Skarżąca sformułowała następujące pytanie: czy realizowanie podobnych czynności, w zbieżnych warunkach co wcześniejsze prowadzenie

działalności gospodarczej daje podstawy do twierdzenia, że ubezpieczona nie była zatrudniona w ramach umowy o pracę i czy w takiej sytuacji, gdy istnieje poważna wątpliwość co do tego czy współpraca między stronami to umowa o pracę czy zlecenie (w szczególności gdy w przeszłości już dochodziło do przekształceń z umowy o pracę na umowę zlecenie w ramach prowadzonej działalności gospodarczej) to czynnikiem decydującym nie powinna być wola stron w zakresie określenia jaka umowa je łączy?

Ponadto w ocenie skarżącej Sąd drugiej instancji nie zauważył, że tak naprawdę Sąd pierwszej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego w zakresie przesłuchania płatnika i ubezpieczonej w sposób poprawny. Nie skupił się bowiem na tym, aby ustalić czy po 1 kwietnia 2013 r. stosunki między ubezpieczoną a płatnikiem można przypisać umowie o pracę, tj. czy m.in. jest stosunek podporządkowania, czy jest ustalone miejsce i czas pracy. Sąd skupił się, aby ustalić przyczynę przejścia na umowę o pracę przez strony nie zaś na tym czy faktycznie do takiego przejścia doszło. W przypadku gdy istnieją poważne wątpliwości czy współpraca stron ma charakter umowy o pracę czy umowy zlecenie powinno się wziąć pod uwagę wolę stron, co nie miało miejsca w sprawie.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną ubezpieczonej organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a ponadto o zasądzenie od ubezpieczonej na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wnioski o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą jurystycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba

rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wyvodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2009 r., sygn. II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004, nr 7-8, s. 51; z 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany

jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się "oczywistość" zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4 poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Zatem we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171).

W pierwszej kolejności zauważyć należy, że ubezpieczona K. W. zaskarżyła powyższą skargą kasacyjną wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, w sytuacji, gdy w punkcie 1 zaskarżonego orzeczenia Sąd drugiej instancji odrzucił apelację M. W. z uwagi na to, że nie złożył on wniosku o uzasadnienie wyroku Sądu pierwszej instancji. Apelacja ubezpieczonej K. W. oddalona została natomiast w punkcie 2 zaskarżonego wyroku. W związku z powyższym skarga kasacyjna ubezpieczonej podlegała odrzuceniu w zakresie, w jakim skarżąca zaskarżyła punkt 1 wyroku Sądu Apelacyjnego jako niedopuszczalna.

Odnosząc się natomiast w pozostałym zakresie do zawartego w skardze kasacyjnej ubezpieczonej wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stwierdzić należy, że nie spełnia on warunków właściwych dla powołanych przez skarżącą przesłanek przedsądu.

Skarżąca jako przyczynę uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała występowanie istotnego zagadnienia prawnego i oczywistą zasadność skargi. Zapatrywania te wzajemnie się wykluczają. Nie można bowiem równocześnie twierdzić, że rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonym wyroku było efektem oczywistego naruszenia przepisów rozumianego jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji, oraz sugerować, iż prawo to wymaga wykładni w ramach istotnego zagadnienia prawnego, które występuje wszakże tylko wtedy, gdy stosowanie konkretnych przepisów budzi poważne wątpliwości.

Ponadto obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnieniu skarżąca nie odwołuje się do przepisów, nie wyjaśnia zatem również, na czym polegają trudności w dekodowaniu norm prawnych, do jakich rozbieżnych wniosków może prowadzić wykładnia tych przepisów, ani jakie jest stanowisko skarżącej w tej kwestii. Nie przedstawiła zatem argumentacji jurydycznej, za pomocą której wykazałaby, że w sprawie istnieje zagadnienie prawne cechujące się walorem „istotności” wymaganym w przypadku zagadnień, które mogą uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Kierując się rozważaniami dokonany powyżej stwierdzić należy, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia również warunków właściwych dla przesłanki przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., chociażby z uwagi na brak wskazania przepisu, którego naruszenie miałoby postać naruszenia kwalifikowanego, widocznego na "pierwszy rzut oka". Nie jest wystarczające, co zaznaczone zostało w rozważaniach dokonanych wyżej, zastąpienie wyводу prawnego w uzasadnieniu wniosku samym tylko

stwierdzeniem, że zdaniem skarżącej Sąd drugiej instancji nie zauważył, że Sąd pierwszej instancji nie przeprowadził prawidłowego postępowania dowodowego. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

W istocie skarżąca *de facto* polemizuje z ustaleniami faktycznymi i oceną dowodów dokonaną przez Sądy *meriti*, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Polemika z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji, chociażby pod pozorem błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego, z uwagi na sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. jest *a limine* niedopuszczalna (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 czerwca 2006 r., IV CSK 100/06, LEX nr 1101306.; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 211/06, LEX nr 1102310; z dnia 20 stycznia 2016 r., II UK 292/15, LEX nr 2026233). Do postępowania kasacyjnego nie należy rozstrzyganie sporów o ocenę dowodów ani o prawidłowość ustalenia stanu faktycznego sprawy, którym Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany. Sąd Najwyższy, nie jest sądem faktów, a wyłącznie sądem prawa. W zakresie jego ustawowych kompetencji nie mieści się korygowanie ustaleń faktycznych lub oceny materiału dowodowego dokonanego przez sąd drugiej instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2018 r., I UK 437/17, LEX nr 2570520). Sąd Najwyższy, co zostało zaznaczone powyżej, jest bowiem związany w postępowaniu kasacyjnym ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez sądy (art. 393³ § 3 k.p.c.).

Zauważyć jednakże można, że do objęcia pracowniczym ubezpieczeniem społecznym nie może dojść wówczas, gdy zgłoszenie do tego ubezpieczenia dotyczy osoby, która nie jest pracownikiem, a zatem zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego następuje pod pozorem zatrudnienia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2006 r., III UK 32/06, LEX nr 957422). Nie stanowi podstawy do objęcia ubezpieczeniem społecznym dokument nazwany umową o pracę, jeżeli rzeczywisty stosunek prawny nie odpowiada treści art. 22 k.p. (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 2006 r., I UK 186/05, LEX nr 272575; z dnia 14 września 2006 r.,

II UK 2/06, LEX nr 1615997; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2022 r., III USK 503/21, LEX nr 3519639). Skutku objętego rzeczywistym zamiarem stron (objęcia ubezpieczeniem) nie wywołuje zawarcie umowy o pracę, której strony stwarzają pozór realizacji przez ubezpieczonego czynności odpowiadających treści art. 22 k.p., czyli wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem, za wynagrodzeniem odpowiadającym ilości i jakości świadczonej pracy. Istotne jest, czy pracownik zawierający umowę o pracę, w rzeczywistości pracę taką wykonywał (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 lutego 2010 r., II UK 204/09, LEX nr 590241; z dnia 11 marca 2008 r., II UK 148/07, LEX nr 846577; z dnia 17 czerwca 2008 r., I UK 402/07, OSNP 2009 nr 21-22, poz. 297; z dnia 21 maja 2010 r., I UK 43/10, LEX nr 619658; z dnia 21 listopada 2011 r., II UK 69/11, LEX nr 1108830).

W sprawie Sąd Apelacyjny uzasadnił, dlaczego zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwalał uznać, że strony spornej umowy o pracę były faktycznie zainteresowane świadczeniem jej w ramach stosunku pracy. Wskazał też, że wszechstronna ocena dowodów zaoferowanych przez strony spornej umowy nie dała podstaw do tego, aby uznać, że ubezpieczona świadczyła na rzecz płatnika pracę w sposób stały, zorganizowany i w ramach podporządkowania pracowniczego.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w pozostałym zakresie odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach wywołanych wniesieniem skargi kasacyjnej rozstrzygnięto na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

(G.Z.)

[ms]

